

Filosofie – jedna?

Hegel kdysi v přednáškách (1820) prohlásil, že „ať by se sebevíce lišily, přece mají všechny filosofie to *společné*, že jsou *filosofii*“ (1667, s. 29). A hned z toho vyvodil závěr: „Kdo by tedy studoval či měl nějakou filosofii, pak jestliže to je filosofie, měl by tím přece filosofii.“ (dtto). To je docela zajímavá myšlenka: k filosofii je možno se dostat přes každého filosofa resp. přes jeho filosofii, za předpokladu ovšem, že to je filosofie (a to i když se liší od jiných filosofii). Jak bychom to mohli – už bez ohledu na Hegela – zdůvodnit ze svého stanoviska? Řekl bych, že nám právě v tomto směru může pomoci ta stará tradice, která připisovala ustavení termínu „filosofie“ Pythagorovi. Tato tradice spojovala vytvoření pojmenování s náznakem výkladu, že jde spíše než o „vědění“ (*epistémé*) o touhu a lásku, možná jakousi přátelskou nakloněnost (*filia*), nikoli o držení či majetnictví „moudrosti“. Filosof tedy není mudrc (*sofos*) v tom smyslu, že „moudrost má“, že „moudrý je“, ale že být moudrý chce, že po tom nanejvýš touží, a to proto, že si moudrosti velice cení, prahne po ní a snažně o ni usiluje. Zdá se, že v pozadí můžeme vytušit onen spíše religiózní motiv jistého respektu k bohům, kteří na rozdíl od lidí opravdu moudří jsou (a tedy nejsou a ani nemohou být filosofy), ale také motiv připomínky či výzvy k jisté uměřenosti člověka jako omezené bytosti, která není *capax infiniti*, která nemůže „uchopit“ nekonečno. Je v tom cosi vnitřně jakoby rozporného: na jedné straně ta prahnoucí touha po moudrosti (my budeme říkat: po pravdě), a na druhé straně hned jakési varování, abychom se nedomnívali, že bychom tu moudrost či pravdu již měli, již drželi v rukou, tedy že by už byla nebo vůbec někdy mohla být naším majetnictvím. Snad by bylo možné na tuto pozoruhodnou a cennou myšlenku navázat v tom smyslu, že ona míněná jednota toho, co je rozličným filosofii společné, nemá být hledána a nalézáno v nich samých, ale v tom, k čemu směřují, k čemu se odnášejí, po čem touží a co usilovně hledají, totiž v oné „moudrosti“ či „pravdě“, kterou žádá z nich nevlastní a vlastní nebude, protože nemůže. Pak ovšem to, co opravdovou filosofii (už Platón mluvil o *orthé filosofia* !) dělá filosofii, není ani její součástí, ani její kvalita (např. „pravdivost“ v jakémkoli pojetí), ale je to něco, co k filosofii musí jakoby „přicházet“, přiznávat se k ní, uznávat ji (eventuelně také neuznávat – to nelze přehlédnout ani vynechat), vlastně ani žádný její „znak“ či „příznak“, „aspekt“ ani „atribut“. A v tom smyslu pak je zřejmé, že to, co je „pravým“ filosofii společné, nelze ani uchopit pojmově, neboť to je „moudrost sama“ – nebo po našem „pravda sama“ – která o té „pravosti“ rozhoduje.

(Písek, 100924-2.)